

Ocena rozprawy na stopień naukowy doktora

mgr Wanesy Wilczyńskiej

**pt. „Inwazje pasożytnicze przewodu pokarmowego wśród mieszkańców
Afryki Wschodniej i Centralnej oraz Europy Środkowo-Wschodniej
w aspekcie zasadności prowadzenia nadzoru epidemiologicznego”.**

Promotor: prof. dr hab. n. med. Krzysztof Korzeniewski

Od setek lat choroby infekcyjne budziły postrach, dziesiątkowały społeczeństwa, okaleczały, wprowadzały podziały, powodowały zubożenie jednostek i narodów, związane były z ogromnymi kosztami finansowymi.

Pandemia SARS-CoV-2, która przetoczyła się przez świat na naszych oczach, jest tego przykładem. Z jej przebiegu i skutków każdy z nas zdaje sobie sprawę, każda władza dostała solidną lekcję a konsekwencje są odczuwalne do dnia dzisiejszego. To właśnie obawa przed skutkami chorób zakaźnych była impulsem do walki, a sztandarowym jej efektem było wynalezienie szczepionek. To z potrzeby ochrony przed zakażeniami i zarażeniami poznawano drogi przenoszenia, szukano skutecznych metod dezynfekcji, wprowadzano programy krajowe, światowe służące zapobieganiu.

Obecnie, do patogenów budzących niepokój na świecie należą te, które wywołują choroby pasożytnicze przewodu pokarmowego, a problem przede wszystkim dotyczy krajów rozwijających się. Właśnie tymi zagadnieniami zajęła się Doktorantka.

Główną drogą rozprzestrzeniania się pasożytów jelitowych jest droga fekalno-oralna, kontakt z zarażonym człowiekiem lub zwierzęciem. W krajach rozwijających się utrudniony jest dostęp do bezpiecznych urządzeń sanitarnych, do czystej wody pitnej, służby zdrowia, co sprzyja zarażeniom. Nie bez znaczenia jest nieprzestrzeganie zasad higieny osobistej i higieny żywności. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że około 1,5 miliarda ludzi jest zarażona co najmniej jednym gatunkiem pasożytów jelitowych. Przebiegi zarażeń są różne, od bezobjawowych, po przewlekłe, do śmierci włącznie. Mogą prowadzić do zespołów złego wchłaniania, anemii, powodować niedożywienie, zaburzenia wzrostu i funkcji poznawczych u dzieci, mogą być powodem wykluczenia społecznego czy zapaści ekonomicznej z powodu spadku produktywności. Szczególnie narażone na powikłane przebiegi są dzieci oraz pacjenci z chorobami, w przebiegu których dochodzi do zaburzeń odporności.

Wg dostępnych danych, na świecie najczęściej występuje glistnica, owsica, włosogłówczyca, ancylostomoza, też giardioza, kryptosporydioza, ameboza oraz blastocystoza.

W kontekście omawianych zagadnień pojawia się kolejny problem, mianowicie uchodźstwo oraz imigracja ekonomiczna, wojenna, klimatyczna. Te sytuacje sprzyjają rozprzestrzenianiu się chorób infekcyjnych i inwazjom pasożytniczym. Jak podaje Doktorantka, pod koniec 2023 r. na całym świecie 117,3 miliona ludzi zostało przymusowo przesiedlonych w wyniku prześladowań, konfliktów, przemocy, naruszeń praw człowieka i wydarzeń poważnie zakłócających porządek publiczny. Stąd wdrożenie regularnych badań przesiewowych społeczeństw, do których przybywają imigranci pochodzący z krajów o wysokiej prevalencji pasożytów jelitowych ma uzasadnienie.

Polska w 2008 roku zniosła nadzór epidemiologiczny nad występowaniem inwazji helmintami jelitowymi, nadal obowiązuje raportowanie giardiozy, kryptosporydiozy, echinokokozy, cysticerkozy, trichinelozy i toksoplazmozy wrodzonej.

W związku z powyższym, Doktorantka w swojej rozprawie postawiła sobie za cel przeanalizowanie częstości występowania inwazji pasożytami przewodu pokarmowego w wybranych, różnych rejonach świata i wykazanie dysproporcji pomiędzy zapadalnością w zależności od strefy klimatycznej, wpływem na to zjawisko migracji, by w efekcie zwrócić uwagę na zasadność prowadzenia nadzoru epidemiologicznego w tym zakresie.

Wielkie uznanie budzi zasięg geograficzny prowadzonej analizy, niezwykle trafnie wybrany, pozwalający na realizację założeń. Doktorantce udało się pozyskać do analizy dane z Madagaskaru, Republiki Środkowoafrykańskiej, Ukrainy i Polski. Logistyka takiego przedsięwzięcia związana z transportem, a potem zastosowanie różnych metod diagnostycznych, pozwalających na ujednolicenie wyników w celu wyciągnięcia wniosków, również budzi uznanie. Pani mgr Wilczyńska brała udział w opracowaniu metodologii, wyników, formułowaniu hipotez i wniosków, brała udział w ocenie mikroskopowej materiału.

Wyniki zostały przedstawione w cyklu publikacji stanowiących podstawę do ubiegania się o nadanie tytułu naukowego doktora.

W pierwszej publikacji analizie poddano grupę 208 dzieci mieszkających w północnym Madagaskarze. Stwierdzono wysoką częstość występowania zarażeń jelitowych u dzieci w wieku od okresu niemowlęcego do 17 roku życia. Powodem powyższej sytuacji były, omawiane powyżej, kłopoty z dostępem do urządzeń sanitarnych, lokalne praktyki, u dzieci pojawiła się niedokrwistość. Dużą wartością pracy jest podział na płeć, wyodrębnienie grup wiekowych pozwalające na wyciąganie szczegółowych wniosków i analizowanie przyczyn. A spostrzeżenie, że zapewnienie czystej wody pitnej i edukacja żywieniowa rodziców byłyby w stanie zapobiec dużej liczbie zarażeń, ukazuje skalę problemu. Należy docenić Autorkę za pokazanie ograniczeń, które dotyczyły publikacji.

W drugiej publikacji Pani Magister przedstawiła analizę dotyczącą 241 dzieci szkolnych w wieku 5-15 lat, mieszkających również na Madagaskarze. W tej pracy pokazano odsetek różnych zarażeń pasożytniczych przewodu pokarmowego. Poza podobnymi, jak wyżej, spostrzeżeniami i zaleceniami, wskazano na konieczność chemioprophylaktyki dotyczącej odrobaczania całej populacji.

Trzecia publikacja przenosi Recenzenta do lasów deszczowych w Republice Środkowoafrykańskiej i omawia problem zarażania helmintami jelitowymi bytującymi w glebie i dotyczy rdzennej społeczności - Pigmejów BaAka. Niezwykle ciekawe było założenie dotyczące dwuletniego zabezpieczenia przed zarażeniem po podaniu pojedynczej dawki albendazolu 400 mg wśród ludności z wysokim ryzykiem narażenia na ekstremalne warunki środowiskowe. Do badania zakwalifikowano 49 Pigmejów, istotą pracy było określenie częstości zarażeń jelitowych, które okazały się być bardzo powszechne i dotyczyły 61,2% populacji, u wielu badanych stwierdzono więcej niż jeden gatunek pasożytów. Były to głównie inwazje nicieniami. Stwierdzono, że mimo masowych odrobaczeń przeprowadzanych w ośrodkach opieki medycznej, utworzonych na terenach misji katolickich, niezbędne, a wręcz konieczne jest wdrożenie innych środków zapobiegawczych.

W **czwartej** z przedstawianych publikacji problemy zarażeń dotyczą rejonu Zachodniej Ukrainy i związane są z wewnętrznymi uchodźcami wojennymi z rejonów wschodniej, centralnej i południowej części kraju. Metody badawcze zastosowane w tej pracy miały ocenić częstość występowania *Giardia intestinalis* w populacji 127 dorosłych w wieku 19-80 lat. U żadnego z badanych pacjentów nie stwierdzono tego zarażenia. Wykryto zarażenie *Blastocystis spp.* u 22,5% uchodźców wojennych i 14,9% u mieszkańców obwodu tarnopolskiego. Wnioskiem z tej obserwacji jest fakt, że wielu pacjentów z Ukrainy ma nieograniczony dostęp do leków przeciwdrobnoustrojowych, nie

jest wymagana recepta i pacjenci korzystają z tego nagminnie, co niestety może generować lekooporność.

Piąta publikacja dotyczy zarażeń pasożytniczych u dzieci ukraińskich uchodźców wojennych mieszkających w Polsce. Badanie było przeprowadzone u 37 dzieci w wieku 3-7 lat. Wnioskiem z tego badania jest spostrzeżenie dotyczące konieczności wykonywania badań przesiewowych w kierunku pasożytów jelitowych w tej populacji.

W ostatniej, **szóstej**, publikacji Autorka skupiła się na ocenie występowania zarażeń pasożytami jelitowymi wśród pracowników placówki Straży Granicznej strzegącej wschodniej granicy Polski. Uzasadnieniem tego badania było ogólnie panujące przekonanie, że wielu migrantów przybywających do Polski jest nosicielami pasożytów, co potencjalnie może spowodować wzrost zarażeń w naszym społeczeństwie. Badanie objęło 427 funkcjonariuszy. Wyniki pokazały niskie wskaźniki zarażeń i są związane z patogenami szeroko rozpowszechnionymi w ogólnej populacji Polski. Jednak z powodu większego ryzyka zarażeń wśród funkcjonariuszy, zasadne jest przeprowadzanie regularnych badań przesiewowych.

Ocena metodologiczna pracy

W przedstawionym do recenzji dziele, zwraca uwagę bogate piśmiennictwo, w zdecydowanej większości obcojęzyczne, bardzo aktualne. Prace są napisane w sposób wskazujący na dużą znajomość i zaangażowanie Autorki w prezentowaną problematykę.

Metodyka związana z charakterystyką grup badanych oraz organizacją badań została opisana bardzo czytelnie i dokładnie. Jasno sprecyzowano cel badawczy i zastosowane metody. Ryciny ułatwiają odbiór pracy, są trafne, wzbogacają pracę i czynią ją przejrzystą. Tabele bardzo czytelne, szczególnie

pomocna jest tabela zbiorcza na stronie 92. Całość pozwala czytelnikowi na lepsze zrozumienie i odbiór treści.

Wnioski odpowiadają celom, są logiczne i wysnute w oparciu o przeprowadzone badania, mają wysoki walor poznawczy. Doktorantka wykazała staranne przygotowanie do podjętych badań.

Praca włożona przez Autorkę w analizowane publikacje ma dużą wartość nie tylko naukową, ale przede wszystkim praktyczną.

Podsumowanie

Doktorantka zajęła się wieloma aspektami związanymi z zarażeniami pasożytniczymi. Niebywale ogromną zaletą pracy jest zasięg terytorialny prowadzonych badań. Omówienie sytuacji epidemiologicznej w wybranych rejonach Afryki, następnie Ukrainy i Polski daje czytelnikowi pogląd na rzeczywistość. Ponadto przedstawiony do recenzji cykl prac jest bardzo spójny, pozwala na porównanie, edukuje, ale też czasem skłania do refleksji. Doktorantka osiągnęła pożądaną przez wszystkich Autorów, z różnych dziedzin życia, cel – zainteresowanie odbiorcy. Dzięki takim badaniom rośnie świadomość społeczeństwa i zaczyna się doceniać profilaktykę. A jednocześnie Czytelnik uświadamia sobie, jak niekiedy niewiele potrzeba, by poprawie uległa sytuacja epidemiologiczna w różnych rejonach świata i jak w swej prostocie jest to trudne.

Jako Recenzent mam tylko jedną uwagę. Przysłana mi do recenzji praca ma błędy intrologatorskie.

WNIOSEK KOŃCOWY

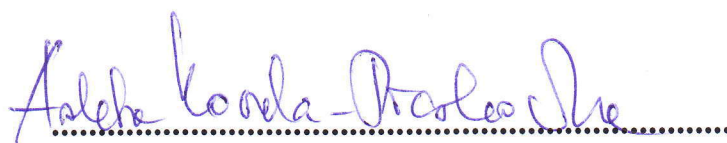
Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr Wanesy Wilczyńskiej pt. „Inwazje pasożytnicze przewodu pokarmowego wśród

mieszkańców Afryki Wschodniej i Centralnej oraz Europy Środkowo-Wschodniej w aspekcie zasadności prowadzenia nadzoru epidemiologicznego” spełnia warunki określone w art. 190 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 poz.742 z późn. zm).

Wnoszę więc do Rady Naukowej Wojskowego Instytutu Medycznego – Państwowego Instytutu Badawczego o dopuszczenie mgr Wanesy Wilczyńskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ponadto z uwagi na wysoką wartość naukową pracy wnoszę do Wysokiej Rady Naukowej Wojskowego Instytutu Medycznego – Państwowego Instytutu Badawczego o wyróżnienie powyższego dzieła.

Poznań, 20 maja 2025r.

prof. zw. dr hab. n. med. Arleta Kowala-Piaskowska